

ЕРІКТІЛІК СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨМІР САЛТЫ РЕТІНДЕ**Әріпқожа Айдаулет Ералханұлы**aripkozha96@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Әлеуметтік ғылымдар факультетінің 2 курс магистранты, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекші – Д.Г.Есимова

Жастар - жарнамалық науқандардың барлық түрлеріне әсер ететін қоғамның ең белсенді әлеуметтік тобы және әрқашан ізденісте болады [1]. Жастар күнделікті және үнемі таңдау жасауда болады немесе барлық қуаныштардан дәм татады өмір («барлығын өмірден алу») немесе өмірдің азғыруларына қарсы тұру, нақты денсаулықты сақтау және өмірді қолдау позициясы. Сондықтан жас ұрпақты қоғамның зиянды әсерінен қорғау қажет, яғни бұқаралық ақпарат құралдары және т.б. Жастар ортасын іргелі рухани қалпына келтіретін адамгершілік тәрбиенің бағыттарының бірі адамгершілік, мысалы, қайырымдылық, мейірімділік, жанашырлық және т.б. еріктілік қозғалыс болып табылады.

Еріктілер - бұл қоғамдық маңызды іс-әрекеттерді өз еркімен жүзеге асыратын, кез келген ақшалай сыйақы қажет етпейтін адамдар.

С.И. Ожеговтың сөздігінде «еріктілік» ақысыз әлеуметтік көмек, қызмет көрсету, мүгедектерге, науқастар мен қарттарға, сондай-ақ қиын өмірлік жағдайға тап болған адамдар мен әлеуметтік топтарға өз еркімен патронаттау бойынша міндеттемелерді ерікті түрде орындауды білдіреді. [2, б. 94] қайырымдылық, мейірімділік, жауапкершілік және басқалар сияқты негізгі рухани және адамгершілік құндылықтар - бұл еріктілер қозғалысы.

«Еріктілік» ұғымы (қазіргі әлеуметтануда «еріктілік») адамдар мәжбүрлеусіз, өз еркімен жүзеге асырылатын және әлеуметтік маңызды мақсаттарды жүзеге асыруға бағытталған сыйақы төлеуді көздемейтін әрекеттерді білдіреді.

Еріктілік немесе ерікті қызмет - бұл адамдардың басқалардың игілігі үшін жасайтын ақылы емес, саналы қызметі. Бұл адамдардың әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған әлеуметтік, мәдени, экономикалық, экологиялық және басқа шараларға қатысуы. Мұндай белсенділік христиандық өмір сүрген ғасырларда алғаш рет пайда болды және біздің заманымызға да қатысты. Онда Мәсіхтің Інжіл ілімі туралы, ол өзін жақсы көруге емес, сүйуге шақырады; қызмет етіңіз, қызмет күтпеңіз; сыйлықтар талап етпеңіз, беріңіз. Оның өзі мұны өте анық тұжырымдаған: «... алғаннан гөрі берген бақытты!». (Елшілердің істері 20:35). [3, б. 62 –63]. Әр түрлі тарихи кезеңдер, бір-біріне көмектесу адамзат өмір сүруінің қажетті шарты болғаны анық. Адамдар бірігіп үй жұмыстарын жүргізді (отырғызды және жинады, тұрғын үй салумен, кәсіпорындар салумен, мекемелер ашумен және т.б. айналысады)

XX ғасырдың басында әлемдегі алғашқы еріктілер қозғалысы пайда болды. Қазіргі заманғы еріктілік - азаматтық қоғамның негізі. БҰҰ Бас ассамблеясының шешімімен 2001 жыл Халықаралық еріктілер жылы болып жарияланды.

Еріктілік әлемнің көптеген елдерінде кең таралған, мысалы: АҚШ, Жапония, Ұлыбритания, Австралия, Чехия, т.б. Батыс елдерінің танымал қайраткерлері өздерінің еріктілердің іс-шараларына және еріктілік жобаларға қатысуы туралы мақтанышпен айтады. Көбінесе бұл фактор кәсіби мансаптың негізі болып табылады.

Еріктілердің қозғалысы күшті, уақытты, дағдыларды, білімдерді, шығармашылық қабілеттерді ерікті және еріксіз қамтамасыз ету ретінде қоғамның адамгершілік өзгеруінде маңызды және үлкен болып табылады. Қазіргі уақытта бұл қоғамның дамып келе жатқан маңызды педагогикалық ресурсы екендігі даусыз.

Еріктілік ұйымдар – денсаулық сақтау мен әлеуметтік қамтамасыз етудің жетілмеген жүйесіндегі тесіктерді үдету емес. Бұл адамдардың бір-біріне қатынасы туралы. Бұл адамның тек қана әлеуметтік жағдайын (үйсіз, ата-анасы жоқ балаларға) немесе денсаулық жағдайын басшылыққа ала отырып, басқа адамға көмектесу туралы емес. Бұл адамға көмектесу туралы, өйткені ол да адам, тіпті мемлекеттік есебінен беделді емханасында жатса да, оған әлі де қарым — қатынас және кімнің қатысуы қажет. Менің пікірімше, осы қағида негізінде өркениет құрылады: кем дегенде екі адам бар жерде біреуі басқа нәрсе жасай алады. Сондықтан кез келген бағыт өзекті, өйткені әркім үшін бұл өз. Біреу қаңғыған жануарларды құтқарады, біреу орманды құтқарады, біреу қарт адамдарға қамқорлық жасайды, біреу ерекше қажеттіліктері бар адамдармен волонтерлік жұмыс істеу және қолдау арқылы өзін жүзеге асыру қажет. Менің көзқарасым бойынша неғұрлым қажетті бағытты немесе неғұрлым салмақты бағытты бөлуге болмайды. Ерікті, риясыз және қоғам игілігі үшін жасалынып жатқан жұмыстардың барлығы-бұл әр адамға қажетті еріктілердің 100% - ы.

Соңғы жылдар Қазақстандағы еріктіліктің дамуындағы ең белсенді кезең болды. Кеңестік кезеңнің әміршілдік және әкімшілік жүйесінің ұзақ өмір сүруінің салдары, атеизмді мемлекеттік қолдау, авторитарлық режим Қазақстан қоғамының ынтымақтастық, өзара көмек, алқалылық сияқты құндылықтарын жойды. Оның дамуындағы еріктілік әлемдік тәжірибеге ғана емес, сонымен бірге отандық еріктілік пен қайырымдылық дәстүрлеріне де негізделген. Қазіргі уақытта еріктілер жергілікті (аймақтық) деңгейде белсенді дамуда, өйткені мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық мәселелерді азаматтардың өздері белсенді қатысусыз шеше алмайтындығы айқын көрініп тұр. Қазір мұқтаж адамдарға жан-жақты көмек және қолдау көрсету мәселелерін шешу, адамдарға салауатты, өнімді және оқиғалы өмір салтын жүргізуге мүмкіндік беретін негізгі құндылықтар мен нұсқауларды күшейту маңызды.[4].

Қазіргі әлемде еріктілік қозғалыс әлеуметтік дамудың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, ол мемлекеттің өзекті әлеуметтік-экономикалық мәселелерін шешуге және адамдардың өмір сүру сапасын жақсартуға көмектеседі.

Көптеген зерттеулер көрсеткендей, Қазақстан әлі де жастардың еріктілік бағдарламаларын жасауда артта қалып отыр [5]. Бірақ соңғы уақытта, әсіресе Стратегия қабылданғаннан кейін Қазақстанның мемлекеттік жастар саясаты, мемлекеттік билік органдары және жергілікті өзін-өзі басқару жастардың ерікті болуын қолдайды.

Еріктілер облыс орталықтарында және шағын қалаларда, ғаламшарларда жұмыс істейді. Бос уақытын ерікті жұмысқа арнағысы келетін кез-келген адам, сондай-ақ жауапкершілік сияқты қасиетке ие ерікті бола алады.

Еріктіліктің бағыттары әртүрлі:

- балалар үйіне көмек көрсетуді ұйымдастыру;
- қарттарға көмек көрсетуді ұйымдастыру;
- педагогикалық қолдау (балалар мен жасөспірімдерді қолдау);
- жастар мен жасөспірімдер арасында зияткерлік жарыстарды ұйымдастыру және өткізу;
- аймақтық деңгейде спорттық және туристік шараларды өткізуге көмек көрсету;
- жастар мен жасөспірімдер арасында шығармашылық іс-шаралар, конкурстар, мерекелер ұйымдастыру және өткізу;
- бос уақытты өткізу;
- еңбекке көмек (еңбек лагерлерін ұйымдастыру) және т.б.

Жоғарыда көрсетілген бағыттар басқа ерікті бірлестіктер мен ұйымдардың қолданыстағы жобаларына байланысты басқа салалармен толықтырылуы мүмкін.

Осы бағыттардан басқа, біздің еріктілердің қызметі келесі формада болады:

- бір уақыттағы іс-шаралар мен акциялар, жобалар;
- аймақтық конференциялар, фестивальдар, конкурстар, қайырымдылық маусымдары;

Еріктілік - бұл дос емес және отбасылық қатынастармен байланысты емес басқа адамдардың мүдделері үшін риясыз және ерікті әрекет. Еріктілік - адам еркін қабылдаған моральдық міндеттемелер. Адамдар бір-біріне көмектеседі, бұл олардың адамдық

міндеттерін орындаудан қанағат сезімін тудырады. Бұл көмек, өзін-өзі қолдау, өзара көмек, бірлік пен адамдарға негізделген, бауырластық пен сүйіспеншілікте байланысқан, оларға билік те, қоғам да қысым көрсетпейді. Басқаларға қамқорлық жасау арқылы адамдар адамға айналады. Алқалылықтың, қазақ халқының бірлігінің және көршісінің қамын ойлаудың шынайы мағынасын ашатын көптеген мақал-мәтелдер бар: «Өзіңді өл, жолдасыңа көмектес»; «Жақыныңа көмектес». Бір қызықты және дана сөз бар: «жабыспаңыз» және «жабыспаңыз», бірақ досыңызға жақтаңыз! Көршіңізге көмектесу, рухани бірлік, мейірімділік - бұл біздің қоғамымызда жандану үшін өте маңызды ресейлік ерекше қасиеттер.

Еріктілік нақты істер арқылы әлеуметтік тұрақтылықтың негізі болып табылатын рухани-адамгершілік құндылықтарды нығайтуға мүмкіндік береді. Ол агрессивтілік пен жастарды қоғамға қарсы әрекеттерге тартудың қауіп-қатерін азайта алады. Ерікті (еріктілік) қызметке еркін қол жеткізу үшін жағдай жасау, мемлекеттік қызметтің құндылықтарын бала кезінен бойына сіңіру мемлекеттің ең басты мақсатына - адамгершілік, адалдық, ынтымақтастық, жауапкершілік, жанашырлық сияқты рухани-адамгершілік негіздерін нығайтуға ықпал етеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Ликсина Е.В., Деркачева Ю.Е. К вопросу о социальной активности студентов вуза // В сборнике: Человек, общество, образование: состояние, проблемы и пути их решения. Международная научно-практическая конференция. Пензенский государственный технологический университет. –Пенза, 2015. –С. 93–97
2. Ожегов С. И, Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова –4-е изд., дополненное. –М.: ООО «ИТИ ТЕХНОЛОГИИ», 2003. –944 с
3. Торик А. Флавиан. Армагеддон. –М., Флавиан-Пресс, 2015.-252 с.
4. Ефремкина И.Н., Сайфетдинова Э.И. Исследование компетентности гражданственности студентов вуза. // В сборнике: Проблемы качества образования в современном обществе. Сборник статей XI Международной научно-практической конференции. Под редакцией Л.И. Найдёновой, Г.Г. Кривчика, С.Д. Морозова, М.В.Корчагиной. –Пенза, 2015. –С. 17–
5. Развитие мотивации молодежи как этап организации волонтерской деятельности [Электронный ресурс] URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-motivatsii-molodezhi-kak-etap-organizatsii-volonterskoy-deyatelnosti>